

A photograph of a woman from behind, standing in a field of dry, golden-brown grass. She has long, dark hair and is wearing a white, short-sleeved, off-the-shoulder top and a dark grey, textured, knee-length skirt. Her hands are clasped together behind her back. The background is a soft, out-of-focus field of tall grass under a warm, golden light, suggesting a sunset or sunrise.

ANNE-MARIE HOOYBERGHS

Waar liefde groeit

ROMAN

Anne-Marie Hooyberghs

Waar liefde groeit

Uitgeverij Zomer & Keuning

VOORWOORD

Vanaf de tijd na de Romeinen is België altijd al meertalig geweest. Ten noorden van België werd bij de Germaanse volkstammen het Nederlands geboren. Ten zuiden ontstond het Frans onder invloed van het Latijn van de Romeinse soldaten. Die taalgrens liep in de middeleeuwen door het graafschap Vlaanderen heen.

Toen het land in 1815 met Nederland verenigd werd, vond Willem I dat geen wenselijke situatie. Hij besliste dat het Nederlands de officiële taal zou worden van de Vlaamse provincies, Brussel inbegrepen, en dat geleidelijk ook in Wallonië (het Franssprekende gebied) het Nederlands de hoofdtal zou worden.

In 1830 werd het land afgescheiden van Nederland en werd het koninkrijk België gevormd. De regering decreteerde toen weer dat het Frans de enige officiële taal zou worden van het hele land. Wetten, parlementszittingen, gerechtelijk onderzoek, militaire opleidingen, onderwijs... alles gebeurde in het Frans. Wie geen Frans sprak, betekende zo goed als niets.

Door de jaren heen werd Wallonië het walhalla. Het Franssprekende deel van België werd rijker dan ooit met zijn grote hoeven waaromheen uitgestrekte velden lagen en met zijn vele staalfabrieken en mijnen. Het gepeupel van Nederlands sprekend Vlaanderen bleef in de kou staan en werd steeds maar armer. Kleine boeren konden amper het hoofd boven water houden, en de gewone arbeiders vonden nergens werk. Maar de mensen uit de Kempen, het armste gebied van Vlaanderen, waren harde, noeste werkers, en dat konden de grote boeren in Wallonië wel appreciëren. Hun eigen volk wilde het zware werk op hun uitgestrekte velden immers niet doen. Het werk in de fabrieken was minder zwaar en verdiende beter. De Waalse boeren waren dan ook blij met de jonge, sterke mannen uit de Kempen die telkens voor een paar maanden op hun velden kwamen werken tot de bieten of het graan gezaaid, gewied en geoogst waren. Deze ‘Walenmannen’, zoals ze genoemd werden,

kozen liever voor het werk in de openlucht dan het werk in de stinkende, ongezonde fabrieken. Het werk was erg zwaar en gebeurde meestal onder de erbarmelijkste omstandigheden, maar ze werden er goed voor betaald zodat ze met een tevreden gevoel weer naar huis konden gaan.

Na de Tweede Wereldoorlog begon het slechte beheer van de staalfabrieken en de mijnen zijn tol te eisen. Wallonië werd steeds armer terwijl Vlaanderen door het spinnen en weven rijker werd. In Vlaanderen kwamen door het eigen volk ook goede sociale wetten tot stand en werden colleges en kostscholen gebouwd. Plotseling waren er jonge Vlaamse dokters en ingenieurs, zonen van het kleine volk. Er kwamen leraren, journalisten, juristen, economen tot zelfs diplomaten, mensen die voortaan hun Vlaamse aangelegenheden zelf wilden regelen. Fabrieken schoten als paddenstoelen uit de grond en onze Nederlandse taal bloeide weer op. Toch bleven veel mannen en vrouwen tot 1960 naar Wallonië trekken om er op de haast onmetelijke velden te gaan werken. Nadien namen landbouwmachines hun werk over.

Maar we lopen op de zaken vooruit. Dit verhaal speelt zich af in 1935. In een tijd waarin het rooien van de suikerbiet nog een belangrijke rol speelde in het leven van veel Kempenaars. Een tijd waarin de taal nog als een duidelijke barrière stond tussen mensen uit eenzelfde land. Een tijd waarin men nog moest vechten om het voortbestaan...

Anne-Marie Hooyberghs

HOOFDSTUK 1

Op het perron stond een jonge vrouw. Ze had roodbruine haren die in een dikke vlecht op haar rug gevlochten waren. Enkele losgekomen lokken bewogen zacht in een warme septemberbries. Het korte, bruine jasje en de lange, beige rok die ze droeg waren niet opvallend te noemen en waren eenvoudig van snit, maar ze zaten als gegoten rond haar slanke lichaam, waarin toch een behoorlijke ronding te zien was op die plaatsen waar rondingen hoorden te zitten. Maar het opvallendst waren haar grote, groene ogen waarmee ze nu even besluiteloos om zich heen keek. Ondanks het feit dat ze rode haren had, waren haar wimpers en wenkbrauwen donker van kleur zodat haar ogen nog meer geaccentueerd werden.

Op een bank, een paar meter van haar vandaan, zat een man de krant te lezen. Ze kon de datum van vandaag op het voorblad zien staan: 12 september 1935, en daaronder met grote, zwarte letters: *In Duitsland neemt het antisemitisme extreme vormen aan.* Ze voelde een huivering langs haar rug gaan. Ze had al meer gehoord over Adolf Hitler en het feit dat hij zijn land wilde zuiveren van alles wat in zijn ogen niet-Duits was. Het wekte een zekere afschuw bij haar op.

Ze schrok op door een schril geschreeuw en keek even achterom, waar ze een paar kinderen om hun moeder heen zag lopen terwijl ze uitgelaten gilden. Ze glimlachte, pakte de koffer die naast haar op de grond stond, en ging het perron verder op.

Voor het stenen stationsgebouw stonden zes jonge mannen. Ze hadden allemaal een stoffen buidel over hun schouder hangen waarin de bagage op buik en rug verdeeld was. Aan de hand van deze typische manier van bagage dragen kon ze opmaken dat de mannen naar de streek gingen waar zij vandaan kwam. Naar Wallonië, naar de vruchtbare leemgronden en de uitgestrekte hellingen. Zij gingen ernaartoe om er te werken op de suikerbietenvelden. De oogst kwam eraan en de bieten moesten van het veld af. Het eigen volk zag dat zware werk niet zitten. Zij werkten liever in de metaalfabrieken of de kolenmijnen die Wallonië rijk was. Dat was minder hard werken voor meer geld. Dus zochten de bietenboeren hun werkvolk in het arme Kempenland, waar noeste boerenzonen en krachtige jonge mannen liever hard werkten in de openlucht dan in een stinkende fabriek. Het was zwaar werk en alleen gezonde, sterke mannen konden het uitputtende tempo volgen. Ze waren soms maanden van huis, maar het bracht geld op, en het was werk. Werk dat hier in deze armoedige streek van de Kempen haast niet te vinden was. Dat had er ook voor gezorgd dat zijzelf hiernaartoe moest komen, naar een afgelegen gehucht dat Bergom genoemd werd en waar ze niets of niemand kende. Ze was bang voor het onbekende waarin ze terecht zou komen, maar tegelijkertijd ook nieuwsgierig en opgewonden voor het nieuwe dat ze hier ging ontdekken.

De jonge, wachtende mannen hadden haar ook gezien. Hoe kon het ook anders? Ze viel op als een kleurige bloem in een dor veld. Een van de mannen stootte een andere met zijn elleboog aan, en alsof dat het afgesproken teken was, gingen ze met z'n allen naar het paadje dat naast het seinhuis liep, zodat ze de weg versperden en de jonge vrouw het station niet kon verlaten.

‘Zo, meisje, alleen van huis?’ vroeg een van hen terwijl hij zijn blik over haar mooie figuur liet gaan. ‘Als je niet weet waar naartoe, kun je altijd nog met ons mee. In Wallonië kunnen we best wel een mooie meid als jij gebruiken.’

Zijn woorden deden de anderen lachen en ze knikten allemaal instemmend.

De jonge vrouw voelde zich duidelijk niet op haar gemak. Ze had haar hoofd gebogen en van onder haar wimpers zochten haar ogen schichtig naar een uitweg. Ze wist niet goed hoe ze zich uit deze situatie moest redden. Ze had nog niet veel ervaring met mannelijke aandacht. Ze slikte en keek op, tot haar groene ogen de man die gesproken had aankeken. Het was een knappe man, donker van haar en met bruine ogen die haar doordringend aankeken. Ze zag dat hij lichtjes schrok, alsof hij diep onder de indruk was. Dat gaf haar de moed om verder te gaan.

‘Willen jullie zo vriendelijk zijn om me door te laten, alsjeblieft,’ zei ze zacht maar duidelijk zonder haar blik van hem weg te slaan.

De man die haar aankeek leek even verstomd, maar na een korte aarzeling ging hij een stap achteruit zodat ze kon doorgaan. Dat was echter niet naar de zin van de anderen.

‘Nou, zo gemakkelijk gaat dat niet, meisje. Er moet wel tol betaald worden in de vorm van een kus,’ riep een kleinere geblokte man.

Het meisje voelde het bloed weer naar haar wangen stijgen.

‘Laat haar toch met rust, kerels,’ hoorde ze plots een stem achter haar zeggen. ‘Schamen jullie je niet om haar zo te compromitteren? Ga jullie energie maar in de bietenvelden stoppen, daar zullen jullie het méér dan nodig hebben. En doe daarginds geen gekke dingen, hoor je. Jullie moeders zien jullie graag nog gezond en heel van lijf en leden terugkomen.’

Ze draaide zich om en zag een oudere man met een verontwaardigde en bestraffende blik naar de jonge mannen kijken.

De mannen leken deze oudere heer te kennen, want ze namen uit respect hun petten af en gingen zonder een woord te zeggen weer voor het gebouw staan, waar ze schijnbaar achteloos tegen de muur leunend op de komst van hun trein gingen wachten.

Het meisje keek haar redder dankbaar aan. Het was een man van in de vijftig met een dichte bos grijs haar, gladgeschoren, een beetje gezet en met een verzorgd voorkomen.

‘Dank je wel,’ zei ze dan ook gemeend. ‘Ik wist niet goed hoe

ik me daaruit moest redden.’ Ze knikte even met haar hoofd in de richting van het groepje.

Hij wierp haar een taxerende blik toe. ‘Je bent nog vrij jong om alleen te reizen en bovendien hoor ik een Frans accent. Ik ben ervan overtuigd dat je niet van deze streek afkomstig bent, juffrouw...?’

‘Isabelle. Isabelle Van Trier,’ zei ze met vaste stem. ‘Ik ben inderdaad niet van deze streek, meneer. Ik woon in Bossière, een dorp gelegen in Gembloux, en ik ben bijna achttien en oud genoeg om alleen te reizen.’ Ze stak haar mooie neus in de wind zodat hij kon zien dat ze eigenlijk wel in staat was om haar mannetje te staan.

Hij lachte even inwendig. Daarnet was dat trotse gevoel wel iets minder. Maar toch waardeerde hij de overmoed en de vastberadenheid die uit haar opvallende groene ogen straalden. Dit was een meisje met pit. Hij was er bijna van overtuigd dat dit kind zich ook wel uit de situatie had gered zonder zijn tussenkomst.

‘Mag ik je vragen wat jou hiernaartoe brengt, juffrouw Van Trier?’

Isabelle liet haar trotse houding varen en glimlachte weer. ‘Ik ga mijn oom helpen met de opvoeding van zijn kinderen. Hij woont in Bergom.’

‘Zo, dat treft. Ik woon in Blauberg, een dorp daar vlakbij. Mijn naam is Jacob Hool. Ik ben dokter en dan is het logisch dat ik heel wat mensen in de omliggende dorpen met naam en toenaamen ken. Maar de naam Van Trier zegt me niets. Draagt je oom dezelfde naam?’

Isabelle schudde haar hoofd. ‘Mijn oom heet Hugo De Veuster, maar zijn vrouw heette Van Trier. Ze was een zus van mijn vader.’

‘Ach, natuurlijk. Marieke, de arme ziel. Ze noemden haar in het dorp altijd Marieke van De Veuster, vandaar dat haar echte naam me niet dadelijk iets zei. Ze was nog zo jong toen ze stierf, nog niet eens drieëndertig. Het is nu meer dan zeven maanden

geleden, maar ik herinner het me nog heel goed. De baker heeft me er toen bij geroepen, maar er was niets wat ik nog kon doen. Ik heb het kind kunnen redden, maar haar moest ik overlaten in de handen van God.' Hij leek even in gedachten weer bij de stervende vrouw te zijn, maar schudde toen zijn hoofd alsof hij het afschuwelijke voorval van zich af wilde zetten. Hij keek haar weer aan. 'Dan moet je vader al lang in Bossière wonen, want ik heb hem hier nooit gekend.'

Ze knikte. 'Vader heeft me eens verteld dat hij in 1915 naar Gembloux getrokken was om daar te gaan werken op de bietenvelden. Hier was toen al weinig werk te vinden en daar kon hij door hard werken een aardig centje verdienen. Zijn ouders zijn beiden vrij jong gestorven, zodat vader en zijn tien jaar jongere zus Marieke verder werden opgevoed door een tante die in Westerlo woonde. Vader was amper twintig toen hij in dat bewuste jaar bij boer Pottiers ging werken. Mijn moeder Yvette, de dochter van de boer, kwam elke dag de boterhammen brengen op het veld en bracht vaders hoofd op hol. Nou ja, om een lang verhaal kort te maken: ze werden verliefd op elkaar. Sindsdien zijn mijn ouders daar blijven wonen. Vader stond erop dat wij tweetalig zouden worden opgevoed. "Wallonië en Vlaanderen liggen maar op een steenworp afstand van elkaar," zei hij altijd, "en het is vooral de taalbarrière die het contact tussen deze mensen tegenhoudt." Hij wilde dat we ons net zo goed in zijn geboortestreek zouden voelen en konden handhaven als in de streek waarin we zijn opgegroeid. Als kind zag ik er soms wel wat tegen op, Vlaanderen leek zo ver weg en we kwamen er toch nooit. Maar nu ben ik blij. Ik had nooit gedacht dat ik hier zou staan en dat ik de kinderen van mijn oom onder mijn hoede zou moeten nemen.'

De oudere man knikte instemmend. 'Je vader is een verstandige man. Het feit dat slechts een accent je geboorteplaats verraaft, zegt dat hij in zijn opzet geslaagd is. Ik weet zeker dat je oom je met open armen zal ontvangen. Na Mariekes dood heeft Hugo het zwaar te verduren gekregen, maar nu is hij er gelukkig

weer een beetje bovenop. Als je wilt, kun je samen met mij op de tram wachten. Ik moet immers dezelfde richting uit.' Hij nam even zijn zakhorloge uit het borstzakje van zijn vest, klikte het open en keek ernaar. 'Zo te zien kan de tram elk ogenblik hier zijn.'

Isabelle knikte dankbaar. 'Graag, dokter Hool.'

'Blijf dan hier even op me wachten, juffrouw. Ik moet nog vlug een pakje ophalen.'

Isabelle keek de dokter na toen hij weer in het station verdween. Daarna liet ze haar blik om zich heen gaan naar de uitgestrekte beukenbossen aan haar linkerzijde en de eiken die het brede karrenspoor met de daarnaast liggende tramrails omzoomden. Hier en daar glinsterden de metalen rails in de dansende zonnevlekken. In de verte zag ze de rode kleur van een pannendak oplichten in de nog warme septemberzon. Aan haar rechterkant liep een kasseiweg naar een kerk in de verte waar de spitse toren boven een groene gordel uitstak. Hier was de weg omzoomd met witgekalkte lemen huizen, met kleine rijtjeshuizen en wat verderop enkele grotere Victoriaanse gebouwen dicht naar de kerk toe. Het leek niet op haar eigen geboortestreek, waar alles veel uitgestrekter was en waar ze op de Pottiershoeve kilometers ver over de hellende velden en weiden heen kon kijken. Dat miste ze hier. En ze miste ook haar jongere zussen Margo en Denise en haar tweelingbroertjes Arnaud en Florent. Maar ze was vastbesloten om er het beste van te maken.

Ze had trouwens geen keus. Toen haar grootvader haar zei dat ze hiernaartoe moest gaan om haar oom te helpen met de opvoeding van zijn kinderen, was dat geen vraag om in overweging te nemen, maar een eis en een bevel waaraan niet te tornen viel. Grootvader Pottiers liet zich nog altijd gelden, ook al was hij oud en krom gewerkt. Zijn wil was wet. Isabelle kende hem niet anders. Zelfs haar grootmoeder en haar ouders leden onder zijn heerschappij, daar was ze zeker van. Ze had het er al eens met haar moeder over gehad, maar die wimpelde haar verontwaardiging steevast weg door haar te zeggen dat het heus zo erg niet

was en dat ze blij moest zijn dat grootvader hen op de Pottiershoeve wilde laten wonen. Moeder was de enige erfgenaam van de hoeve, zij had nooit broers of zussen gehad. Was dat voor grootvader een teleurstelling geweest? Had hij graag een mannelijke erfgenaam gewild? Was hij gierig en wrokkig geworden omdat hij geen zoon had?

Isabelle blikte terug naar de geboorte van Arnaud en Florent. Het was de eerste maal dat ze haar grootvader had zien glimlachen. ‘Twee Pottiers in één keer!’ had hij geglunderd.

Naarmate de jongens opgroeiden, kwamen de trekken van hun grootvader steeds meer tot uiting en dat maakte hem gelukkig. Ze konden in zijn ogen niets verkeerd doen en hij was constant met hen bezig. Maar hij bleef een tiran, daar konden zelfs haar broers niets aan veranderen.

Ach, ze mocht niet mopperen. Ze kwam immers niets tekort, in elk geval niet op materieel gebied. Grootvader zorgde ervoor dat iedere buitenlander kon zien dat het hun goed voor de wind ging. De meubels in de woonkamer waren stuk voor stuk met de hand gemaakte kunstwerken, en hij had een piano aangekocht omdat alleen rijke mensen die hadden. Ze hadden ook degelijke kleding en schoeisel zodat niemand kon zeggen dat hij niet voor zijn familie zorgde. Maar als haar moeder iets extra’s wilde kopen, ging de knip erop en kreeg ze geen cent. Hij alleen bepaalde waar zijn geld naartoe ging en waarvoor het moest dienen, hij alleen bepaalde wat kon en wat niet kon, hij alleen was de baas van de Pottiershoeve, en zolang hij leefde dienden ze zich naar zijn bevelen te schikken.

En zijn bevel was dat zij naar Bergom moest om voor de kinderen van haar overleden en voor haar onbekende tante te gaan zorgen. Niet dat hij zo menslievend en bezorgd was. Nee, dat was het niet. Het was omdat pastoor Dumont net bij hen was toen vader de brief kreeg waarin oom Hugo zijn vraag om werk en hulp had geschreven. Grootvader wilde gewoon zijn ziel en zaligheid afkopen en daarom had hij de pastoor gezegd dat hij zou zorgen dat Hugo bij het oogsten van de grote biet in het

najaar en bij het wieden en het uitdunnen van de kleine biet in het voorjaar, bij hem kon komen werken en dat Isabelle naar ginder zou gaan om ondertussen het huishouden te doen en voor zijn kinderen te zorgen. Haar moeder was ertegen ingegaan. Ze kon Isabelles hulp op de boerderij moeilijk missen en bovendien vond ze haar dochter nog te jong om alleen te gaan. Maar grootvaders wil was nu eenmaal wet, daar kon niemand tegenop. Dus had Isabelle haar koffer gepakt, en nu stond ze hier op een volstrekt vreemde plaats, met een hart dat onrustig klopte van spanning en nieuwsgierigheid.

Op dat ogenblik kwam de dokter terug, zodat ze geen kans meer zag om verder te piekeren. Hij liet haar het pakje zien dat hij vasthield.

‘Dat kwam ik afhalen. Het bevat een kostbaar medicijn dat ik dringend nodig had. Toen brouwer Klaas zei dat hij met de sjees naar Aarschot moest, heb ik van die gelegenheid gebruikgemaakt om met hem mee te rijden. Dan kon ik met de eerste tram terug. Nou, als je van de duivel spreekt...’ Hij knikte met zijn hoofd in de richting van de sporen waar in de verte de tram met een schrill gekrijs liet horen dat hij in aantocht was.

De tramrit verliep vlotter dan ze dacht. Er was ook zo veel te zien. Het landschap varieerde van wuivende graanveldjes tot uitgestrekte bossen met hier en daar een boerderij in de verte en kleine, gezellig uitziende dorpskernen die onder de zon een zekere rust uitstraalden. Bij elke stopplaats in de dorpen stapte er wel iemand op of af en werd er geknikt en gegroet. Isabelle vroeg zich af of dokter Hool iederéén kende. Ze werd ook elke keer voorgesteld en dan keken de mannen haar altijd met een waarderende blik aan. De vrouwen bekeken haar kritischer, maar ook zij waren heel vriendelijk.

De meeste mensen waren eenvoudige arbeiders of boerenmensen. Sommigen droegen gevlochten manden met groenten en fruit dat ze op de markten in de steden gingen verkopen. Anderen hadden wat bagage bij zich, of een gesloten rieten mand

met kippen, of een kleine witte geit die angstig mekkerde. Aan hun gehavende kleding en hun ingevallen wangen te zien, hadden de meeste mensen het niet gemakkelijk. Isabelle moest toegeven dat ze best van geluk mocht spreken om in Bossière opgegroeid te zijn. Gembloux was een vruchtbare streek en het Waalse grondgebied stond bekend als welvarend met zijn steenkoolmijnen, fabrieken en uitgestrekte akkers waar het voedsel weelderig groeide. Ze vroeg zich af hoe het mogelijk was dat de helft van een klein land als België zo welvarend kon zijn en de andere helft in armoede ondergedompeld was.

‘Waar denk je aan?’ De stem van de dokter rukte haar uit haar gedachten.

Ze glimlachte verontschuldigend en vertelde hem over het contrast tussen de twee landdelen.

Hij keek haar even waarderend aan voordat hij antwoordde: ‘Blijkbaar ben je niet alleen mooi, maar ook nog verstandig, juffrouw. Maar je hoeft je geen zorgen te maken. De mensen hier in de Kempen zijn noeste werkers. Ze slaan zich er wel doorheen en bovendien zijn hier ook al enkele fabrieken gevestigd. Ik ben ervan overtuigd dat de tijden zullen veranderen. Wacht maar af.’

Isabelle wilde net vragen waarom hij dat dacht, toen de tram opnieuw stopte en dokter Hool opstond. ‘Hier moet ik eruit, juffrouw Isabelle. Ik kan helaas niet met je mee tot Bergom, want mijn patiënt zit op dit middeltje te wachten.’ Hij tikte even met zijn vinger op het pakje. ‘Maar Emma’ – hij keek achterom naar een oudere vrouw die haar glimlachend toeknikte – ‘woont ook in Bergom. Zij zal je wel wijzen waar je naartoe moet. Het ga je goed, juffrouw, en breng mijn groeten over aan je oom en aan Geertrui.’

Na deze woorden stapte hij de tram af en kwam het voertuig weer puffend en schurend in beweging. Isabelle vroeg zich af wie hij bedoelde met Geertrui. Ze wist zeker dat haar ouders het nog nooit over die naam hadden gehad. Even voelde ze de neiging om zich om te draaien zodat ze het aan de vrouw achter haar kon vragen, maar bij nader inzien besloot ze toch maar om het niet

te doen. Ze zou het immers vlug genoeg te weten komen.

Bij de volgende halte tikte de oudere vrouw haar op de schouder. ‘Bergom,’ zei ze zacht.

Isabelle keek nieuwsgierig om zich heen toen ze uitgestapt waren en het geratel van de voortrijdende tram langzaam wegstierf. Tussen het met eiken en beuken omzoomde zandpad was maar een tiental lemen huizen te zien. Het was er opvallend stil en verlaten, een hond lag uitgestrekt op het erf van een huis. Het dier keek even op, maar liet zijn kop weer zakken zonder een kik te geven.

Volgens haar vader was Bergom meer een gehucht dan een dorp, omdat het niet eens een kerk had, maar ze had zich niet kunnen voorstellen dat het er zo doods en verlaten uit zou zien.

De vrouw wees met haar vinger naar een karrenspoor dat naast het eerste huis in het bos verdween.

‘Volg dat pad en je komt zo bij je oom uit. Je kunt het niet missen, er staat maar één huis,’ zei ze vriendelijk. Na deze woorden stapte ze in de richting van de dorpsstraat.

Isabelle keek haar even na, zuchtte toen diep en nam haar koffer op. Met lood in haar schoenen ging ze naar het karrenspoor. Nu ze zo dicht bij haar doel was, kreeg ze het toch een beetje benauwd. Ze vroeg zich af hoe haar oom zou zijn. Ze had hem nog nooit gezien. Ze woonden ook zo ver van elkaar en haar ouders hadden het altijd veel te druk met de boerderij. Bovendien hadden haar vader en tante Marieke blijkbaar nooit een stevige band gehad. Misschien speelde het leeftijdsverschil hierin een rol? Of kwam het omdat ze hun ouders zo vroeg verloren hadden? In ieder geval kende ze haar oom niet, en ook zijn kinderen waren haar vreemd. En van die onbekende Geertrui wist ze nog niet eens dat ze bestond.

Elke stap verder tussen de bomen maakte haar rustelozer. Aan haar rechterkant zag ze lariksen naast het pad staan, en aan de andere kant stond een uitgestrekt beukenbos. Ze vroeg zich af of de vrouw haar wel de juiste weg gewezen had. Maar ze hoefde niet lang op een antwoord te wachten. Een eindje verder stopte

het bos om plaats te maken voor wat lage begroeiing en enkele knotwilgen, waardoorheen ze op een klein lapje grond wat rapen zag staan. Een pannendak schemerde door het struikgewas heen.

Aarzelend ging ze verder. Even later keek ze naar een witgekalkt lemen huis, dat ze nu in zijn geheel voor zich zag staan tussen het struikgewas en de bomen die zich rondom het huis uitstrekten. Het gebouw was niet erg groot. Een groen geverfde deur in het midden met een raam links en rechts waarvan de luiken eveneens groen geschilderd waren. Tegen de rechterkant was een houten stalletje gebouwd waartegen enkele grote vlierstruiken stonden. De zwarte bessen hingen in grote trossen naar beneden, klaar om geogst te worden. Het erf voor het huis was netjes geveegd tot aan het karrenspoor waarop ze stond, het pad liep nog verder het bos in tot het tussen het groen opgeslokt leek te worden. Het huis op zich zag er redelijk goed onderhouden uit, al begon de verf op de deur hier en daar al wat af te schilferen.

Isabelle aarzelde om aan te kloppen. Het onbekende maakte angstig. Maar dat was slechts uitstel van executie, dus haalde ze diep adem en ze klopte zachtjes. Toen ze geen geluid hoorde, probeerde ze het wat harder, wat nog steeds geen reactie teweegbracht. Ze begon zich af te vragen of er wel iemand thuis was.

Maar toen zag ze dat de deur op een kier stond. Voorzichtig duwde ze de deur verder open en ze keek de kleine, verlaten woonruimte rond. Ze zag een houten tafel onder het raam staan met een bank tegen de muur en enkele stoelen aan de andere kant. Aan haar rechterkant stond een donker gebeitste kast met daarnaast een deur die gesloten was. De deur recht voor haar stond open, en aan haar rechterkant zag ze een kachel met twee gemakkelijk zittende leunstoelen aan beide kanten. Naast de openstaande deur stond een piëdestal met een Mariabeeld erop. Het lichtblauw van Maria's mantel was het enige kleurige in de woonruimte. Voor de rest was het er grauw en donker en niet erg netjes. De tafel stond nog vol met koppen en er lagen kruimels van het ontbijt. Op de vloer waren modderige voetstappen te

zien en er leek as vanuit de kachel in het rond gestrooid. Er was blijkbaar in dagen niet geveegd.

Isabelle had niet verwacht dat het zo zou zijn. Bij haar thuis was de woonruimte minstens twee keer zo groot, met mooie kasten waarin met bas-reliëf afgewerkte deuren hing, en met een lange eiken tafel waar wel tien stoelen omheen konden. De koperen potten en pannen op de plank boven de open haard schitterden en glommen, en de hagelwitte vitrage voor de ramen gaven haar thuishaven iets deftigs. Ze hadden zelfs een muurpiano in hun woonruimte staan waar ze met veel plezier op had leren spelen. De kussentjes en gehaakte doekjes die de tafel en de kasten sierden, maakten het thuis gezellig en warm. Het was zo heel anders dan dit hier.

Ze keek even verloren om zich heen, zette haar koffer naast de tafel neer en ging verder naar de openstaande deur. Daar zag ze een bijkeuken met een gootsteen. Een houten trap leidde naar een valluik in de zoldering waarboven, zo veronderstelde ze, de slaapkamers zouden liggen. Onder de trap stond een kleine, lage kast met een grauw gordijntje ervoor, en voor zich zag ze het schuine luik van een kelder waarop drie houten treden waren bevestigd, die naar een klein kamertje boven de kelder leidde. Door een klein raam boven de gootsteen zag ze achter het huis een met hout omrasterde moestuin en een witte geit die tegen de rand van het bos aan het grazen was. Enkele kippen en een haan scharrelden in het rond.

Isabelle keek even besluiteloos om zich heen. Ze vroeg zich af waar iedereen was. Haar oom wist toch dat ze vandaag aan zou komen? Dat had haar moeder hem laten weten in een brief. En waar waren de kinderen? Ze keek nog even aandachtig door het raam in de hoop hen buiten te zien, maar er was nergens beweging te bespeuren buiten de kippen en de geit.

Ze was zo aandachtig aan het kijken dat ze fel opschrok toen ze plots een stem achter haar hoorde.

‘Zo, jij bent dus Isabelle?’

Ze draaide zich verschrikt om en zag een oudere vrouw met

een nieuwsgierige blik naar haar staren. De vrouw had haar grijze haren strak naar achteren bij elkaar gebonden in een knotje en haar bruine, donkere ogen waren tot spleetjes samengeknepen alsof ze daardoor beter kon zien. Ze droeg een zwart werkschort boven haar donkere kleding en haar voeten staken in versleten pantoffels.

Zodra Isabelle van de schok bekomen was, glimlachte ze naar de oudere vrouw terwijl ze knikte. ‘Ja, ik ben Isabelle, een nicht van oom Hugo. Ik had hem hier verwacht.’

‘En ik ben Geertrui, Hugo’s moeder. Nou, het kan nog wel tot vanavond duren voordat je hem te zien krijgt. Mijn zoon is aan het werk bij boer Stan om de oude schuur te repareren. Een klus die niet veel opbrengt, maar hij moet al het werk aannemen dat hij kan krijgen, anders creperen we hier van de honger. Vroeger, toen Marieke nog leefde, ging hij regelmatig voor enkele maanden naar Wallonië voor de bietenoogst of de graanoogst en bracht hij een aardig centje mee, maar sinds zijn vrouw er niet meer is, zit hij vast met zijn kinderen. Ik doe mijn best om hem te helpen, maar mijn benen willen niet meer zo goed mee en ik sukkel met mijn gezondheid. Hugo is mijn enige kind, zie je, en er is niemand anders op wie hij kan rekenen. Gelukkig hebben we jouw vader op zijn familiale plicht en godsvrucht kunnen wijzen, zodat hij Hugo werk aanbood en jou uiteindelijk hiernaartoe liet komen om voor de kinderen te zorgen. Ik moet zeggen dat het tijd werd. Ik kan het niet veel langer meer aan.’

De vrouw kreunde even en hield zich demonstratief aan de gootsteen vast om haar woorden kracht bij te zetten.

Isabelle keek haar met een meelevende blik aan. Ze wilde nog zeggen dat het haar grootvader was die daarvoor gezorgd had, maar dat had niet veel zin. Ze had vooral te doen met deze arme vrouw die te ziek was om het huishouden op zich te nemen.

‘Ik ben blij dat ik hier kan helpen,’ zei ze dan ook.

Geertrui knikte. ‘Ik hoop dat je weet wat werken is, kind, want dat zal hier wel nodig zijn.’ En dat je niet te zeer verwend bent geweest op die mooie hoeve van je vader, dacht ze er nog bij.

Maar dat sprak ze niet uit. Ze liet haar kleine kraaloojes even over Isabelles kleding en over haar mooie, rechte gestalte gaan en haalde in gedachten haar neus op. Zo te zien hebben ze het daar méér dan goed, gingen haar gedachten verder. Geld en eten in overvloed, maar het delen met familie zit er niet in. Het enige wat ze doen is een van hun verwende dochters sturen en ervoor zorgen dat Hugo bij hen op de boerderij kan komen werken. Nou, van gulheid gesproken! Ze hadden hen na Mariekes dood toch bij hen kunnen laten inwonen! Ze had genoeg verhalen gehoord over die grote, welvarende hoeven. Daar was beslist meer dan plaats én eten genoeg. Dat was pas een blijk van gulheid en godsvrucht geweest!

Ze hield deze gedachten echter voor zich. Deze meid was in ieder geval beter dan niets, en ook al was ze het niet eens met hun – in haar ogen – geringe hulp, toch was ze blij dat Isabelle er was. Dus slikte ze haar ontevredenheid in en glimlachte.

‘Isabelle,’ zei ze en ze liet het een beetje op z’n Frans klinken. ‘Dat is een naam die hier niet veel voorkomt, toch niet bij de gewone mensen. Het klinkt haast... hoe moet ik het zeggen... adellijk?’

Isabelle keek haar even verwonderd aan. ‘In Wallonië is het een gebruikelijke naam, hoor, en heeft het niets met adel te maken.’

Geertrui knikte. ‘Gelukkig maar. Anders zou je hier niet op je plaats zijn. Ik moet je eerlijk bekennen dat ik bang was dat je alleen maar Frans zou spreken en dat we elkaar niet zouden begrijpen.’

‘Ik ben ontzettend blij dat ik Nederlands heb leren praten, Geertrui. Dat maakt het nu een stuk makkelijker. Maar veel woorden schieten me nog niet te binnen, dan moet ik erg goed nadenken.’

‘Nou, je geheugen zal hier vlug genoeg opgefrist worden.’

‘Ik hoop het en ik weet zeker dat de kinderen me wel zullen helpen.’ Isabelle keek even vragend om zich heen. ‘Ik had verwacht hen hier te zien. Volgens mijn moeder zijn de kleinsten

nog te jong om naar school te gaan. Ik kijk ernaar uit om met hen kennis te maken.'

Ze zag dat de mond van de vrouw heel even een harde streep vormde, maar ze was ervan overtuigd dat ze zich vergist had toen ze Geertrui hoorde zeggen: 'Alleen Tillie is te jong om naar school te gaan. Hugo stond er echter op dat de kinderen vandaag thuis zouden blijven zodat ze met je kennis konden maken. Maar ze waren zo dolgedraaid van de zenuwen en de verwachtingen dat ik hen naar het bos gestuurd heb om bramen te plukken. De honger zal hen wel vlug terug naar huis toe drijven. Omdat het eindelijk rustig was en mijn benen verschrikkelijk veel pijn deden, ben ik even op mijn bed gaan liggen. Daardoor hoorde ik niet meteen dat je hier was.'

'Ik heb zo met je te doen, Geertrui. Het moet verschrikkelijk zijn als je altijd pijn hebt. Als je wilt, kun je wel weer wat gaan rusten. Als je me weet te zeggen waar ik kan slapen, pak ik mijn koffer uit en dan zal ik dadelijk een kopje thee voor je zetten.'

'Dat is erg lief van je, meisje. Misschien moet ik dat maar doen. Je kamer is boven bij de kinderen. Hugo heeft er een extra bed bij gezet dat hij met een deken heeft afgespannen zodat je wat ruimte voor jezelf hebt.'

Zodra Isabelle zag dat Geertrui zich in haar kamer had teruggetrokken, nam ze haar koffer en ging ze de trap op. Ze duwde het luik open en keek even om zich heen. In de open ruimte onder de kale dakpannen zag ze twee grote bedden staan en een oude kleerkast. Daarnaast zag ze de ruwe paardendeken waarover Geertrui had gesproken. Achter de deken stond een bed met een vers gevulde stromatras en enkele lakens en dekens in een stapeltje netjes opgevouwen erbovenop. Daarnaast stond een stoel met een kaarsenhouder waarin een nieuwe kaars gestoken was. Enkele planken die tegen de ruwe muur aan de andere kant bevestigd waren, dienden om haar kleding op te leggen. Ze vroeg zich af waar ze haar jurk en rokken en jas moest ophangen. Ze keek even om zich heen naar de dakpannen, waar hier en daar een streepje buitenlicht doorheen priemde. Twee glazen dakpan-

nen boven de bedden van de kinderen lieten wat schaars licht naar binnen, maar dat was onvoldoende om goed te kunnen zien.

Ze zuchtte diep. Ze had niet verwacht om bij zulke arme mensen terecht te komen. Dat hadden haar ouders er niet bij gezegd. Hoe groot was de tegenstelling met wat ze thuis had. Daar had ze een mooie slaapkamer die ze alleen maar met haar twee zussen hoefde te delen, een slaapkamer waar de zon door een raam naar binnen scheen en waar een mooi gekleurde spreid de bedden bedekte. Daar stond een commode met een grote spiegel en een lampetkan zodat ze zich elke ochtend konden oprispen. En er was een grote, robuuste klerkast waarin rokken en bloezen en schoenen en hoeden pasten. Niet dat ze voortdurend nieuwe kleding kregen, maar ze hoefden lang niet alle weken hetzelfde te dragen. Ze hadden zelfs mensen in dienst die voor hen weefden en sponnen en naaiden.

Maar dan dacht ze weer aan de ziekelijke Geertrui, aan de kinderen en aan haar oom. Zij kenden niets anders. Zij hadden altijd in deze armoede gewoond en geleefd. Haar oom Hugo had het niet gemakkelijk, dat was ze zich nu goed bewust. En hij was blij met haar hulp, dat had hij duidelijk in zijn brief laten voelen. Daarom zette ze het nare gevoel van zich af, ze legde het stapeltje meegebracht ondergoed en andere kleding op de planken en hing haar jurk, rokken en jas over de houten lat waaraan de paardendecken was bevestigd. Ze zou later wel op zoek gaan naar enkele klerhangers.

Ze wisselde de kleding die ze aanhad voor een werkrok en -bloes, bond er een netjes gestreken zwart schort over, maakte haar bed op, schudde de stromatrasen van de kinderen ook even op en dekte ze netjes toe voor ze weer naar beneden ging. Ondanks de welstand waarin ze was opgegroeid, wist ze wat werken was. Stilzitten of nietsdoen was nu eenmaal iets wat op een boerenbedrijf niet bestond, daar zorgde haar grootvader of haar moeder wel voor. Veel huishoudelijke taken waren al van jongs af aan op haar schouders terechtgekomen. Die moesten haar zussen Margo en Denise nu van haar overnemen. Zij waren vijftien

en dertien jaar oud, en zagen al net zo goed tegen deze maanden op omdat ze het werk van hun zus erbij moesten nemen. Ze wist vrijwel zeker dat Margo elke dag zou zeuren en klagen zodat Denise het grootste deel van het werk op haar schouders kreeg. Ze glimlachte bij die gedachte. Margo en Denise waren zo heel anders, ook al konden ze het goed samen vinden.

Maar Isabelle was blij dat ze geleerd had om haar handen uit de mouwen te steken. Ze wist zich dus perfect te behelpen. Ze stak de kachel aan met takjes, gedroogde dennenappels en hout dat ze buiten bij een houtmijt vond, zette een ketel water op de kachel en begon de tafel af te ruimen. Toen ze klaar was met het vegen van de vloer, begon het water te koken. Ze vond een kop in de kast onder de trap en een theebus met nog een bodempje gedroogde lindeblaadjes. Het duurde niet lang voordat ze met de thee naar Geertruis slaapkamer ging. Ze klopte even en ging naar binnen. Het viel haar dadelijk op dat de kamer met smaak ingericht was en heel anders was dan de rest van het huis. Een eikenhouten klerkast stond tegen de ene muur waarop schaduwwlekken dansten van de zon die door het raam naar binnen scheen. De oude vrouw lag op een bed met volle eikenhouten sponningen, waarop een kleurig gehaakte spreid gedrapeerd was. Geertrui leek te slapen, maar toen Isabelle de kamer binnenkwam, opende ze haar ogen en glimlachte ze pijnlijk.

‘Dank je, kind. Je bent een zegen,’ zei ze zacht toen Isabelle de kop op het bijzettafeltje naast het bed zette. ‘Zou je het erg vinden als ik nog even blijf liggen?’

‘Nee, natuurlijk vind ik dat niet erg. Blijf maar liggen zolang je wenst. Is het normaal dat de kinderen zo lang wegblijven? Ik maak me een beetje ongerust.’

Geertrui wuifde haar onrust echter vlug weg. ‘Maak je geen zorgen. Ze zijn het gewend om uren in de bossen rond te dwalen. Ze doen niets liever. Zodra ze aan hun klussen kunnen ontsnappen, zijn ze niet meer te vinden. Als ik heel eerlijk moet zijn, moet ik je waarschuwen dat het best wel vervelende lastpakken kunnen zijn. Van de doden geen kwaad woord, maar het moet

me toch van het hart dat Marieke hen veel te veel betuttelde. Je moet hen maar streng genoeg aanpakken, anders heb je hen niet meer in de hand.'

Isabelle knikte aarzelend. Als ze zich niet vergiste had ze in oom Hugo's brief gelezen dat Fientje negen jaar moest zijn, Roos zeven, Viktor vijf en Tillie een jaar of drie. En dan was er nog de baby die nu een maand of zeven moest zijn, maar die was bij een min ondergebracht tot hij oud genoeg zou zijn om weer bij zijn vader te gaan wonen. Het waren kinderen, hoe konden ze dan lastig zijn? Bovendien was ze het gewend om met kinderen om te gaan. Haar zussen en broers waren immers ook geen doetjes.

'Ik zal er rekening mee houden, Geertrui,' zei ze zacht om de oudere vrouw niet te mishagen. 'Het is al een heel eind in de middag. Hebben jullie al gegeten?'

Geertrui schudde haar hoofd. 'We eten meestal nogal laat en bovendien zijn de kinderen nog niet terug.'

'Zal ik dan alvast maar iets klaarmaken?'

'Doe dat, kind. Maar hou de maaltijd voor vanavond, wanneer Hugo thuiskomt. Hij eet graag warm.' Na deze woorden sloot ze haar ogen en zweeg verder. Een teken voor Isabelle om de kamer te verlaten.

Ze besloot om te kijken wat ze kon vinden voor het middageten. De reis had haar behoorlijk hongerig gemaakt. Bovendien was ze al heel vroeg vertrokken, nog voor de haan had gekraaid. Haar vader had haar vergezeld naar het station, en heel de lange, donkere weg had ze naast hem op de bok gezeten. Enkel de roep van een uil had de nachtelijke stilte doorbroken, en natuurlijk het eentonige geklop van de paardenhoeven waardoor ze beiden af en toe wegdommelden. Veel werd er niet gesproken. Haar vader was nu eenmaal een stille man, waardoor het gesprek dat ze in het begin trachtte te voeren, telkens weer stilviel tot ze het opgegeven had en net als haar vader regelmatig wegdommelde onder het gesjok van de kar. Toen de trein eraan kwam en ze moest instappen, had hij haar even kort tegen zich aan gedrukt

en gezegd: 'Schrijf ons maar regelmatig een brief zodat moeder weet hoe het met je gaat.' Daarna was hij weer weggegaan. Hij had niet gewacht tot de trein vertrokken was, maar ze wist dat hij haar zou missen.

De gedachte aan haar vader maakte haar even weemoedig, maar toen schudde ze resoluut haar hoofd. Piekeren loste niets op. Ze was nu hier en deze mensen rekenden op haar.

Ze keek in de kasten en in de kelder, maar er was nergens brood te vinden. Ze opende de deur van het kamertje boven de kelder en zag een bed staan en wat kleding aan enkele spijkers die in de muur geslagen waren. Ze vermoedde dat dit de slaapkamer van haar oom Hugo was en dat ze ook hier geen brood zou aantreffen. Ze zuchtte even diep. Dat betekende dat ze nog brood moest bakken, en dat zou veel tijd in beslag nemen. De kinderen en zichzelf zouden al uitgehongerd zijn als het klaar was. Ze bleef echter niet bij de pakken neerzitten, vond al de ingrediënten die ze nodig had in de kast en in de kelder en kneedde het brooddeeg alvast zodat het kon rijzen. Daarna ging ze naar buiten, op zoek naar de plaats waar de kippen hun eieren legden. Ze vond er drie in een legnest en ze stak ze dankbaar in de zak van haar werkschort. Vervolgens melkte ze de geit, en sneed ze wat wilde paardenbloembladeren en duizendblad af. Met de melk, de eieren, de kruiden en wat bloem maakte ze beslag, waarna ze de pan op de kachel zette en de kruidenpannenkoeken begon te bakken. Als de kinderen met de bramen terugkwamen, zou dit een welkome lekkernij zijn, dacht ze blij. Dan hoefden ze tenminste niet te wachten tot het brood gebakken was. Ondertussen dekte ze de tafel met de weinige spullen die ze in de kast gevonden had, en goot de resterende geitenmelk door een schone doek in een melkkan, zodat de kinderen ervan konden drinken.

Ze had net de stapel pannenkoeken op de tafel gezet toen ze een zacht geluid hoorde. Nieuwsgierig ging ze naar de bijkeuken en keek door het raam, waar ze vier kinderen zag staan. Alle vier hadden ze blond haar en blauwe ogen. De grootste meisjes droegen hun haar in twee vlechten langs hun smalle gezichtjes. Het

haar van de jongen was kortgeknipt en het kleinste kind had een bos donzige krulletjes. Ze stonden een paar meter van de buitendeur af en leken te wachten. Fientje en Roos droegen beiden een rieten mand vol met bramen.

Isabelle glimlachte opgelucht en ging enthousiast naar buiten.

‘Wat ben ik blij om jullie te zien,’ zei ze gemeend. ‘En wat een mooie bramen hebben jullie geplukt!’ Ze hurkte neer voor het jongste kind en lachte bij het zien van de blauwe kleur rond de mond van het kind. Blijkbaar waren de bramen ook erg lekker.

‘Jij bent zeker Tillie.’ Ze keek op naar de jongen. ‘En jij bent Viktor, dat zie ik zo.’ Ze stond weer op en keek naar de meisjes, van wie het ene iets groter was dan het andere. ‘Dan ben jij Fien en jij Roos. Ik ben Isabelle, jullie nicht, en ik kom een tijdje bij jullie inwonen. Maar ik weet zeker dat jullie een reuzehonger hebben na al dat gepluk. Ik heb pannenkoeken gebakken, en die heerlijke bramen zullen daar goed bij smaken.’

De twee grootste meisjes keken elkaar even aan, maar de kinderen verroerden zich verder niet.

Isabelle maakte aanstalten om het huis weer in te gaan, maar de kinderen bleven staan.

‘Komen jullie niet mee?’ vroeg ze verbaasd.

Vier hoofden schudden haast gelijktijdig. ‘We mogen pas binnenkomen als grootmoe het zegt,’ piepte Tillies stemmetje.

‘Ja, dat heb ik hen moeten bijbrengen,’ hoorde Isabelle plots een stem achter haar rug. ‘Dat liep maar in en uit alsof het hier een kippenhok was. Nu moeten ze buiten blijven wachten tot ik zeg dat ze binnen mogen komen.’ Isabelle zag dat Geertrui naar de kinderen toe ging en de bramen in de manden nauwkeurig bekeek. ‘Ik had verwacht dat jullie wel wat meer geplukt zouden hebben,’ zei ze misprijzend. ‘Vanmiddag moet het beter. Neem maar een mand extra mee. Jullie mogen nu naar binnen, maar eerst jullie klompen uit.’

Terwijl de kinderen haar bevelen opvolgden, knikte Geertrui naar Isabelle die het tafereel met verbazing had gadeslagen en zei: ‘Zo moet je het aanpakken. Anders luisteren ze van geen kant.’

ANNE-MARIE HOOYBERGHS

Waar liefde groeit

De achttienjarige Isabelle Van Trier woont op een grote, welstellende vierkanthoeve in Wallonië. Op een dag krijgt haar vader een brief van zijn zwager Hugo met een kreet om hulp. Weduwnaar Hugo moet ver van huis werken en hij heeft iemand nodig die ondertussen voor zijn kinderen kan zorgen. Met die opdracht wordt Isabelle naar het armoedige, Vlaamse dorpje Bergom gestuurd. Het valt haar aanvankelijk zwaar, maar dan ontmoet ze de charismatische Alex.

Anne-Marie Hooyberghs is de bekendste auteur van Vlaamse streekromans. *Waar liefde groeit* speelt zich af in 1935 en geeft een intrigerend tijds- en plaatsbeeld van Vlaanderen en Wallonië. Eerder verscheen onder meer haar roman *Niemandskind*.

Lezersreactie op *Niemandskind*:

Niemandskind is een boek dat gemakkelijk leest en je aan het denken zet over een heleboel dingen! - Chicklit.nl (♥♥♥♥♥)

Z&K

ISBN 978 94 0190 465 0 NUR 344

9 789401 904650

www.zomerenkeuning.nl